

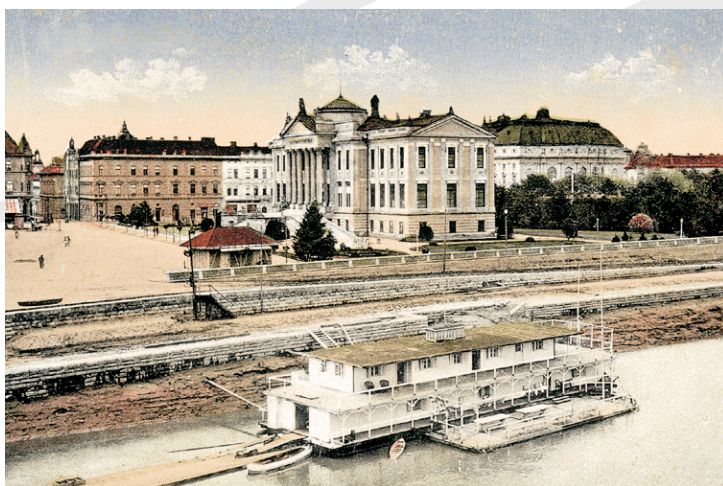
2008. november

125 éves a Móra Ferenc Múzeum

Történeti lexikon állít emléket az itt dolgozóknak

Idén ünnepli 125. születésnapját a Móra Ferenc Múzeum. A jubileumi évfordulóról azonban nem történeti kiállítással emlékeznek meg, mint az ebben a világban szokás, hanem egy különleges kiadvánnyal. A múzeumi történeti lexikon már készült, és azoknak állít majd emléket, akik az alapítástól kezdve „bármilyen minőségben” az intézményben munkálkodtak. Erről, és a múzeum múltjáról, jelenéről és a jövőjéről beszélgettünk dr. Zombori István megyei múzeumigazgatóval.

Folyamatos fejlődés volt ez a 125 év, minden szempontból – talán nem erőltetett ezt kijelenteni. Kezdték onnan, hogy 1880–83 között egy teljes pusztítás után épült újjá a város. Mind fizikailag, értve ez alatt az új utcarendszert, ahol még azt is meghatározták, hogy milyen szélesek lehetnek például a sugárutak, vagy, hogy hol milyen anyagból épülhetnek a házak, mind pedig szellemileg, ami alatt a kultúrát értem. Felépült a színház, megvalósult 1881-ben a vá-

rosi könyvtár, hála Somogyi Károly kanonoknak, 1883-ban pedig létrejött a múzeum. Míg kezdetben, Reizner János igazgatósága alatt a hajdani középkori Szeged maradványait, a várromokat és az újjáépítés során előkerült török kori leleteket gyűjtötték össze, addig 1904 után Tömörkény István, már gyakorlott muzeológusként rájött arra, hogy nem elég ezeknek az emlékeknek a gyűjtése. Ő néhány év alatt megalapozta a néprajzi gyűjteményt – kezdve az alsó- és felsővárosról „összeszedett” népi viselettel, bútorkal. A múzeum továbbfejlődésének része volt később, hogy az I. világháborúból hazatért katonák emlékeit, például a doberdói fát is beleillesztette a gyűjteménybe. A két világháború között, éppen Móra Ferencel az élen pedig inkább arra helyeződött a hangsúly, hogy Trianon után az ország szélére került Szeged lakosaiban fönntartsa a hitet. 1950-ben különváltunk a könyvtártól, majd '62-től megyei központtá alakultunk – ekkor került hozzánk Csongrád, Szentes és Makó múzeuma. 1970-től pedig egy sereg új, fiatal szakember növelte a többszörösére a szervezet aktivitását. Itt emelném ki az országos jelentőségű pusztaszeri ásatást, és a Feszty-körkép restaurálását, amelyek végére az ország – véleményem szerint – legjelentősebb történelmi emlékparkja jött létre.

Folyamatosan változott, és változik a múzeum. Merre tart ma az intézmény?

Én úgy gondolom, hogy nem túlzás azt mondani, hogy hazánk csatlakozása az Európai Unióhoz számunkra is rendkívül jó lehetőségekre világított rá. Újra utat nyitott azon országok felé, amelyekkel egyébként korábban is jó volt a kapcsolatunk. Így Szerbia, Románia, majd Szlovákia, Lengyelország, Csehország. Ma már hasznosítani tudjuk a fenntartónk, a Csongrád Megyei

Önkormányzat kapcsolatait is. A francia, vagy például amerikai testvérkapcsolatok révén rendszeres, hogy szakemberek és kiállítási anyagok jönnek-mennek – természetesen oda-vissza. Ez is a múzeum további fejlődését szolgálja.

Ez egyfajta megközelítés. Egy másik az, hogy hogyan lehet ma becsábítani az embereket a múzeumba? Mennyire nehez feladat ez?

Természetesen ma ez a fajta kötelezettségünk, de talán a kihívás a legjobb szó erre, egészen új feladatokat ró ránk. A múzeumot az embe-

rek a mai napig a kiállítással azonosítják. De én úgy látom, hogy mára már túl kellett lépni a hagyományos megközelítésen. A továbbra is magas szakmai színvonalú anyagok bemutatásába a mai modern eszközöket is be kell csempészni. Ezt meg is tettük. Szegeden, Szentesen és Makón is működtetünk már érintőképernyős rendszereket, ahol az érdeklődők a kiállításokkal kapcsolatban bővebb képi és szöveges információt találhatnak. A korábbiaknál színesebbek, gazdagabbak a tárlatokhoz kapcsolódó nyomtatott anyagaink is, most mindegyikhez minimum egy leporelló készül a magyar mellett angol és német nyelven. Emellett nagyon fontosnak tartjuk a gyermekfoglalkozásokat is, pláne, hogy ha sikerül velük megszerettetni az intézményt, ők lesznek a jövő múzeumlátogatói, akik talán a gyerekeiknek is továbbadják ezt a szemléletet. Ráadásul az embereknek ma már kevés az, ha a múzeum a saját anyagát tárja eljűk, igénylik azt is, hogy más városok, sőt, külföldi múzeumok kiállításait is megismerhessék. Ennek a kihívásnak is igyekszünk eleget tenni. Itt említhetném akár aktuálisan a bibliai tárlatot is, ahová Kassáról, Pannonhalmáról és Lengyelországból is érkezett anyag. De mondhatnám a gyűjteményes Munkácsy-kiállítás, a Vasarely-tárlatot, vagy a Dali- és a Chagall-kiállítás. Igyekszünk olyan anyagokat idehozni, amelyekért azelőtt Párizs-

ba, vagy éppen Pozsonyba kellett utazni. Végül a múzeumunk lassan egy éve tökéletesen működő honlapját és a kávézónkat sem hagynám ki, illetve az akadálymentesítést is szeretném kiemelni, amit szintén megoldottunk. Mindezeket összevetve azt gondolom, túlzás nélkül mondhatjuk, hogy a 19 megyei múzeumi szervezetet összehasonlítva mi az első kettő-háromban benne vagyunk.

125. születésnapját ünnepli idén a Móra Ferenc Múzeum. Erről az évfordulóról hogyan emlékeznek meg?

Minden évben nagyon feszített programot bonyolítunk, és mindig az előző évet szeretnénk túlszárnyalni. Míg más múzeu-

mok egy-egy ilyen jubileum alkalmával történeti kiállítással rukkolnak elő, mi más utat választunk. Egy olyan kötetet készítünk el, amely bemutatja a 125 éves Móra Ferenc Múzeumot, a történetét, a gyűjteményt, képekkel gazdagon illusztrálva, felsorolja az igazgatóit, bemutatja a szerepüket a múzeum és a város életében. Összesen 400 ember szerepel majd ebben a lexikonban. Helyet kap benne mindenki, aki az alapítástól bármilyen minőségben dolgozott az intézményben. Ez a minden eddiginél teljesebb múzeumtörténeti lexikon tulajdonképpen ennek a szakmának, és a múzeum dolgozóinak állít majd méltó emléket.

P. N.

A RÉGI SZEGED UTOLSÓ SÖRKERESKEDŐI: HUTTER KÁROLY ÉS MYK MARGIT

– *múzeumban a Tömörkény-rokonok portréi* –

Dr. Hutter Károly (*1941), a Szegedről elszármazott gyulai orvos és unokatestvére, Hutter György (*1948) szegedi műszerész nem mindennapi formáját választotta az apai nagyszüleiéről – Tömörkény (Steingasser) István író és egykori szegedi múzeumigazgatónak az oldalági rokonairól – festett festményeik cserealapjának, amikor azokat a Móra Ferenc Múzeum részére felajánlották

A családi örökségként generációkon át megőrzött, helytörténeti értékű unikumokért ellentételezésül csupán jelképes összeget, két darab 20 forintos pénzérmét kértek. Feltételük az volt, hogy azok előoldalán Deák Ferenc, „a haza bölcse” portréja legyen. Az intézmény megszerezte a nagylelkű adományozók számára a 2003-ban kibocsátott első napi veretű, forgalomba soha nem került becses érmeiket – a „csereüzlet” létrejött. Így a régi Szeged utolsó sörkereskedő házaspárját, Hutter Károlyt (1877–1949) és feleségét Myk Margitot (1889–1957) ábrázoló olaj- és pasztelkép hosszas hányattatás után végre a legmegfelelőbb helyre: közgyűjteménybe került.

A II. világháborút Szegeden átvészelt, szándékosan megrongált portrék restaurálása nem rég fejeződött be. A családi legenda szerint a házkutatásokat végző szovjet katonák Károly nagyapa arcképét, mint „osztályidegen személy” ábrázolását lőtték keresztül. 1967-ig, a leszármazottak az Oskola utca 18. alatti egykori családi háznak – korábban Dáni-Korda, majd „Napló-ház” nevet viselő épületnek – az emeleti lakásában, később Gyulán, végül utójára Budapesten, a dédunoka lakóhelyén őrizték a portrékat.

A festményeket az egykori Nyilasy Sándor-tanítvány, a tehetség Balogh Margit (1898–1965) helyi portréfestő készítette még

1920-ban, illetve 1924-ben. A nagypolgári család megrendelésre a művek még a festőnő fővárosba költözése előtt készültek. A képadományok tovább gyarapítják a múzeum több mint 130 darabot számláló Balogh Margit-hagyatékát. A válogatott kollekció a művésznő végakarata szerint, halála után

1965-ben került az intézmény birtokába. A mára szinte elfeledett festőnőnek a Farkasréti temetőben álló síremlékét Pándi Kiss János (1905–1981) szobrász készítette.

Eredetileg Hutter Károly nagybátyja, Hutter József (1841–1917) és társa, Ferencsevits György (1838–1905) voltak az 1890-ben Szegeden bejegyzett Hutter-Ferencsevits sör és bornagykereskedés alapítói. A Palánk városrészben, az Iskola u. (ma Oskola) 18. alatt működő palackozó üzemük a város és környékének legrégebbi, legszámottevőbb vállalkozása volt: több mint 50 éven át egészen a II. világháborús front közeledtéig működött. Számos hazai sörgyár, így a Kőbányai Első Magyar Részvény Serfőzde és a Dreber Serfőzde készítményeit továbbították Hutter-Ferencsevits feliratú üvegekben főleg a délvidékre.

A cég foglalkozott bor, rövid italok (konyak, pálinka) és pezsgő nagykereskedelmi forgalmazásával is. Az egykori hátsó sörraktár és csomagoló üzem épületeit 1964-ben, a Hutter-család leszármazottainak és további számos más famíliának lakásul szolgáló utcai főépületet – az 1830-as években feltehetően Vedres István terve szerint emelt, egykor műemlékként nyilvántartott klasszicista építményt – 1967-ben bontották el.

Szabó Tamás

Otthon a múzeumban

Varga András

Némi pátosszal mondhatnám azt is, hogy már gyermekkoromban magamba szívtam a múzeum, múzeumi raktárak levegőjét, ami igaz is. Gyakran megfordultam szüleimmel a kiállításokon és nagybátyám, Szelesi Zoli bácsi jóvoltából a raktárakat is láthattam néhányszor. Kamaszkorom nem a múzeumi diszciplínák felé vitt, hanem, más területek felé vetődtem, de továbbra is gyakori látogatója voltam a Kultúrpalotának.

Matematika-fizika-informatika-földrajz-ásványtan-öslénytan-történelem-régészet-néprajz, nem folytatom mind-mind része az életemnek. Érdeklődésem, sajátos módon, a humán- és a reálterületek között kalandozott hosszú éveken át.

Egy véletlen találkozás azonban megváltoztatott sok mindent. A nyolcvanas évek elején Rózsa Gáborral volt egy közös munkánk. Őt akkor „olajjós-ként” ismertem meg, magam „vízügyes” voltam, egy a „talajkóstoló” közül. Beszélgetéseink során említette Trogmayer Ottóval közös vizslatásaikat egy kézi Földvályú fúróval, régészeti lelőhelyeken. Akkori munkám építésföldtani vizsgálatokhoz mintavétel volt, amely módszertanában, sokban hasonlított a hasonló archeológiai céllal készített fúrásokhoz. Szűk egy év alatt sikerült egy olyan berendezést összehoznom, amely megfelelt a régészeti célú talajfúrással történő előfeltáráshoz. Lebő-halom részletes feltárása volt a gépi módszer itthoni debütálása. Majd következett, Gorzsa, Kőkény-domb, immáron múzeumi mellékállásban. Természetesen nem sokáig maradt a berendezés híre házon belül. Több régész megkeresett, hogy az ő lelőhelyén is végezzen talajszondázást. Raczky, Kalicz, Vaday, Jerem, Wolf, Jankovicz, néhány név ebből az időszakból. Több tucat neolitikus és bronzkori lelőhely, amely a fúrógépem „áldozatává” vált. Mindegyik közül azonban 1000 méter felett leemélyített összes fúrás hosszúsággal kimagasló Százhalombatta Földvár. Az utóbbi évek ásatási helyszínének kiválasztásában komoly szerepet játszottak az általam feltárt rétegződések. 1987 őszén Trogmayer Ottóval történő egyik megbeszélés eredményeként főállásban is a Móra Ferenc Múzeum alkalmazottja lettem.

Itt már azon érdeklődési területeimet és ismereteimet is bekapcsolhattam munkámba, amelyeket korábbi munkahelyem mellett, csak hobbyként űzhettem. Informatikai tudásom kapcsán a rendszergazdai teendők is feladatommá váltak jó pár éven át. Erre az időszakra tehető a múzeum tényleges informatikai parkjának alapvető kiépítése, intézményünk belépése az Internet sztrádjára.

Életem következő komoly szakmai fordulata a kilencvenes évek elején történt, amikor is Thor Heyerdahl meghívása alapján, megvalósulhatott egyik gyermekkori álmom, kijutottam Peruba az inkák földjére. Furkálásaim híre, különböző csatornákon, eljutott hozzá és felkért hogy a tucumai piramismezőn is alkalmazzuk

a módszert az építmények szerkezeti feltáráására. Ez egy teljesen más feladat volt, mint az itthoni, mivel akár 40 méteres magas szárított adobe (hasonló az itthon ismert vályoghoz) téglákból készült tömör építményeken kellett áthatolni. Új feladat, új berendezés, egy év állt rendelkezésemre, hogy megépítsek a munka elvégzésére alkalmas berendezést. Sikerült. De, hogy ne örüljek annyira, az első út alkalmával bemutatkozott Peru árnyakos arca is. Ami fényes és mozdítható volt a felszerelésemben az Lima és Chiclayo között a repülőterek raktáraiban eltűnt, a többi javarésze megösszetört. A feladatot egy év késéssel tudtuk elvégezni Gyarmati János barátommal. A hab a tortán ekkor az államosítás, mármint a berendezés államosítása (magyarán elkobzása) volt, mert nem lehetett tovább hosszabbítani a benttartózkodási engedélyt. Háromhavi munka egy hónap alatt, kemény, de eredményes munka volt. A határidő napján vámszabadterületre tudtuk vinni a piramisfúrót.

A fennmaradt két hónapot Peru megismerésére és a következő, immáron teljesen önálló programunk a bolíviai Cochabamba-völgyében végzendő munkánk helyi szervezésére fordítottuk. Sikeres OTKA pályázatunk teremtette meg az anyagi alapját a négyéves kutatási programra, amely magába foglalta a völgy terepbejárását, inka, pre-inka lelőhelyek keresését, felmérését, Incaraccay közgazdasági központ megmaradt épületeiről, feltérképezését, néhány épület feltárást. A programot egy könyvvel zártuk.

A múzeumban, a múzeum jóvoltából szerzett ismereteim ekkor érték el azt a határt, hogy a rendszerezéséhez, feldolgozásához és tovább folytatásához szükségem lett segítségre. Keresgélésem addig tartott, amíg rá nem találtam az antropológiára, ezen belül is a kulturális és vizuális antropológiára, Miskolci

Egyetem Bölcsészettudományi Karán. A másodikként indított levelezős évfolyamnak már tagja lettem, deresedő hajjal újra tanultam. Sok-sok olyan tudásra, ismeretre tettem szert, amelyet más módon megszerezni nem lehetett volna. Érdeklődésem a történeti antropológia felé irányított, szakdolgozatom a Csongrád-, Csanád megyei boszorkányperek feldolgozásával foglalkozott. Ezzel a rövid visszatekintéssel majdnem eljutottam a mába. Persze mint múzeumi alkalmazott igyekeztem eddig is, ezután is szem előtt tartani intézményünk egyik alapfeladatát, a *köznevelődést*. Időszaki és vándor kiállításaim száma harminc felett van. Tiszafüredtől Tatabányán, Keszthelyen át Nagykanizsáig sok ezer ember ismerhette meg recens csigakagylóház, ásvány és öslénytani gyűjteményünk legszebb darabjai mellett az országban fellelhető dél-amerikai kerámiákat, néprajzi darabokat, perui, bolíviai fotóimat. Jelenlegi munkám során igyekszem ötvözni a természettudományi és kulturális antropológiai ismereteim, a két terület érintkezési felületein végzett kutatásommal. A „labdát” Szűcs Juditnak dobom tovább.

Isten éltesen, Bárkányi Ildikó!

Ez év nyarán egy üveg bort akartam ajándékozni Ildikónak. Azt mondta majd december 15-én, a születésnapján szívesen elfogadja. Úgy gondolom, ezzel jelezte, hogy örül, ha felköszöntjük. A tízes számrendszerben az 50 kerek szám, az ember életében kerek évforduló. Ha az ünnepelt jó egészségben, érdekes, eredményes munka közben élheti meg, akkor az valóban örömet jelent. Bízom benne, Ildikó így éli meg.

Én közös élményekkel, közös munkák felidézésével köszöntöm az ünnepeltet. Következzen az alábbiakban néhány. 1984-ben Karcagon, Györfly István 100. születésnapja alkalmából rendezett tanácskozáson ismertük meg egymást. Ekkor derült ki, hogy a csongrádi állást annak (is) köszönhetem, hogy ő, aki Csongrádról került az egyetemre, és akkor még oda járt haza a szüleihez, nem akart itt néprajzos-igazgató lenni. Mindezt őszintén, póztalanul, a barátkozás szándékával mondta el. Innentől számíthatjuk személyes-szakmai barátságunkat. Következő évtől, 1984-től, a Csongrád megyei múzeumi szervezet munkatársaiként találkozunk, dolgozunk együtt immár 24 éve.

A „Terülj, terülj, asztalkám” című kiállítás megnyitóján Szarvas Zsuzsával 1990. novemberében.

A múzeumi hírlevelünk 2007 októberi számában, az „Otthon, a múzeumban” című sorozatban megjelent írásában Csongrádot, a csongrádi múzeumot is a néprajz szakos egyetemistának alapélményeként adó helyeként említi. A kapcsolat a várossal, annak múzeumával ezután is folytatódott. Időszaki kiállításokat rendeztünk. Az 1988-ban „Népi játékszerek Csongrád megye múzeumai-ból” címmel rendezett, 1990-ben a táplálkozásról „Terülj, terülj, asztalkám...” címen készítettünk együtt időszaki kiállítást. Utóbbi egymás után három múzeumban, Szegeden, Makón és Csongrádon is felállítottuk, a helyi adottságokhoz igazítva. 2001-ben 14 év után újból készült – a korábbihoz hasonlóan megyei gyermekjáték, majd 2007-ben újabb kedves témájából, a lakástextiliákból „Nagyanyáink kézimunkái” címmel rendezett kiállítást. Majd 2008 nyarán a Művelődési Házban az „Isten hozta, kedves vendég!” című falvédő kiállítást nyitotta meg. Mindegyik munkáját szakmailag igényesen, szeretettel végezte, közben Csongrádhoz kötődő iskolás-, kamaszkori élményeit idézte. Például kisiskolásként szavazást a Művelődési Házban vagy a családi fotózások emlékéit. Harminc sort kaptam. Ennyi is alig fért bele. Az üveg bor mellé a fenti sorokban idézett emlékekkel (és azzal, ami mögöttük van) köszöntelek.

Szűcs Judit Csongrádról

Egy kis MOKK

Mint minden a világon folyamatosan változnak a múzeumok is, haladnak a korrallal, és egyre inkább odafigyelnek arra, hogy a fiatalokkal, a diákokkal is megszeretessék ezt az intézményt. A digitális technika, és az Internet térhódításával azonban egyik sincs könnyű helyzetben. Ezért a korábbiaknál jóval több időt, pénzt és energiát kell fordítani arra, hogy a legfiatalabbakat is becsábítsák a múzeumba.

Az egyes intézmények közművelődési munkáját próbálja segíteni az Oktatási Minisztérium is. Két éve indította útjára az OKM Múzeumi Oktatási és Képzési Központot (MOKK). Ennek keretében megynként egy ember végez szakmai tanácsadást az intézményekben koordinátorként. Az egyetlen kivétel a dél-alföldi régió, Csongrád-, Bács-kiskun- és Békés megye, ahol ezeket a feladatokat egy ember, Csizmazsiáné Lipták Mária látja el. Koordinátorként két regionális továbbképzést is tartott az elmúlt időszakban. Az egyiket múzeumpedagógusoknak, a másikat pedig muzeológusoknak és a turizmussal foglalkozó szakembereknek közösen. Míg előbbinél a kiállításokhoz kapcsolódó ismeretátadás volt a központi téma, addig az utóbbinál a két területen dolgozók minél eredményesebb közös munkájára helyezték a hangsúlyt. A Móra Ferenc Múzeum közművelődési osztályának egykori vezetője közben, az elmúlt 3 évben közművelődési szakfelügyeletet is ellátott a régióban, illetve két országos múzeumban, segítve ezzel a koordinátori munkát, és persze azt, hogy minél több embert, főleg fiatal becsábítsanak a Kultúrpalotába.

Jelenleg az OKM Alfa pályázatán megújult makói múzeum „népszerűsítésén” dolgozik. A szaktárca néhány éve indította útjára az Alfa programot, amelyek keretében régi, már „elavult” tárlatokat újítanak fel. Ezzel varázsolták újjá 2008 nyarára a makói József Attila Múzeumot és annak állandó kiállítását is. Most, hogy kész az új tárlat, az a cél, hogy azt minél többen lássák. Éppen ezért pedagógusoknak tartanak ott olyan továbbképzést, amelyen megtanulhatják,

hogyan tudják ők maguk bemutatni a kiállítást gyerekeknek. A továbbképzést a Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága, Makó Város Önkormányzata, az OKM Múzeumi és Oktatási Központ segítségével valósítják meg a József Attila Múzeumban. Ennek keretében november 12-től országosan is ismert szegedi és budapesti szakemberek tartanak múzeumpedagógiai bemutató foglalkozásokat pedagógusoknak, makói gyerekcsoportokkal. Jövőre pedig a számukra hirdetnek pályázatot – az érintett szakemberek kidolgozhatják a saját programjukat. A legjobb, legeredményesebb tervet pedig természetesen díjazzák majd. Ez azonban még a jövő. Egyelőre a Makó történetét feldolgozó állandó kiállításához kapcsolódó, korosztályokhoz és tantárgyakhoz (nép- és honismeret, rajz, magyar, alsó tagozatos tananyag) köthető bemutató foglalkozásokat tartják. A pedagógusok nemcsak a kiállításokkal kapcsolatos ismereteket sajátíthatják el, hanem megismerkedhetnek a múzeumi ismeretátadás egyes módszertani kérdéseivel is. A továbbképzés másik célja – a tananyagba beépíthető múzeumi ismeretek elsajátítása mellett – a múzeumlátogatások élményközpontúságának növelése.

A programmal tehát szemléletváltást szeretnének elérni, illetve azt, hogy azt a gyakorlatba is átültesse a szakemberek. A pedagógusok ugyanis az iskolában, a tankönyvben szereplő anyagra, a lexikális tudásra helyezik a hangsúlyt, ám sokkal eredményesebb az ismeretátadás, ha élménycentrikusan történik. Ezáltal amellett, hogy könnyebben bővül a gyerekek tudása, rálátása a világra, a múzeumot is megszeretik, és felnőtként is szívesebben térnek majd be.

ÉVEZREDEK TALÁLKAHELYE – megyei múzeumi lap

Felelős kiadó: dr. Zombori István megyei múzeumi igazgató

Szerkesztő: Becsei Péter

www.mfm.u-szeged.hu